

Peter Bergsma

De omzwervingen van Michael K

Peter Bergsma (1952) studeerde aan het Instituut voor Vertaalkunde in Amsterdam en is sinds 1977 literair vertaler. Hij vertaalde 75 boeken van onder anderen J.M. Coetzee (18 titels), Graham Greene, Lydia Davis, Ernest Hemingway, Denis Johnson, Vladimir Nabokov, Thomas Pynchon, Mark Twain en Thornton Wilder. Hij werkte van 1984 tot 1997 als parttime ondertitelaar en eindredacteur bij respectievelijk NOS en NOB en was van 1988 tot 2000 de Nederlandse vertegenwoordiger in de Europese Vertalersraad CEATL, waarvan de laatste acht jaar als vicevoorzitter en voorzitter. Van 1997 tot zijn pensionering in juni 2018 was hij directeur van het Vertalershuis Amsterdam, onderdeel van het Nederlands Letterenfonds, en van 2006 tot 2014 voorzitter van RECIT, het netwerk van Europese vertalershuizen. Na zijn pensionering wijdt hij zich aan een (her)vertaling van East of Eden van John Steinbeck, in opdracht van uitgeverij Van Oorschot. 'De omzwervingen van Michael K' was in 2008 zijn bijdrage aan De vondst, een bundeltje dat werd verspreid ter gelegenheid van het 10-jarig jubileum van de Literaire Vertaaldagen.

De omzwerpingen van Michael K

In 1983 kreeg ik van de toenmalige uitgeverij Agathon het verzoek om *Life & Times of Michael K* van J.M. Coetzee te vertalen, mijn tweede Coetzee-vertaling in een reeks van inmiddels dertien. Omdat Coetzee met deze titel in datzelfde jaar de Booker Prize had gewonnen, wilde de uitgever de vertaling zo snel mogelijk aankondigen. Aan mij dus het verzoek om binnen de kortste keren met een Nederlandse titel op de proppen te komen.

Het klinkt zo gewoon in het Engels, ‘Life and Times’: *The Life and Times of Saddam Hussein*, *Frank Sinatra – His Life and Times*, en ga zo maar door. Maar een Nederlands equivalent was en is niet zo gauw voorhanden. Wij hebben ‘Leven en werken’, maar het probleem met Michael K was nu juist dat hij, behoudens enkele weken als hovenier in dienst van de gemeente Kaapstad, nooit gewerkt had.

Diverse andere mogelijkheden passeerden voor mijn geestesoog de revue: ‘Leven en tijden van Michael K’ (onmiddellijk afgekeurd, want te duidelijk herkenbaar als een anglicisme), ‘De wereld van Michael K’ (deed te veel denken aan ‘De wereld van Peter Stuyvesant’, die nu juist een heel andere was en is dan die van Michael K), ‘De levenswandel van Michael K’ (maar levenswandel heeft een zedelijke connotatie) en ‘Handel en wandel van Michael K’ (te ‘grappig’).

Toch brachten de laatste drie opties mij uiteindelijk op de oplossing waar ik destijds volledig achter stond en nu nog steeds achter sta: *Wereld en wandel van Michael K*. Dat klonk (en klinkt) in mijn oren bijna net zo als een staande uitdrukking als ‘Life and Times’, het verloren binnenrijm van de Engelse titel werd goedge maakt door een alliteratie en de vlag dekte de lading, omdat Michael achter een provisorische rolstoel waarin hij zijn moeder heeft gezet door zijn wereld wandelt, die van Zuid-Afrika onder het apartheidsregime.

De vertaling heeft inmiddels heel wat herdrukken beleefd bij verschillende uitgevers en altijd, zo prijs ik mij gelukkig, onder diezelfde titel.